

Polska staje się coraz bardziej popularnym celem migracji, przyciągając coraz liczniejsze grupy cudzoziemców, zarówno z krajów bliskich, jak i odległych. Chociaż przepisy i zasady obowiązujące w Polsce są powszechnie akceptowane przez obywateli, dla przybyszów z różnych zakątków świata mogą być niezrozumiałe lub wręcz nieznanne. Jakie wyzwania stoją przed migrantami, a jakie przed nami, jako gospodarzami ich pobytu? Dyskutowano o tym podczas kolejnego spotkania roboczego zorganizowanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, dotyczącego budowy portalu „Working and living in Poland”.

Platforma ma pełnić rolę kompleksowego narzędzia wspierającego cudzoziemców w procesie adaptacji do życia w Polsce. Projekt jest obecnie na etapie konsultacji, do których zostali zaproszeni przedstawiciele licznych instytucji oraz służb. Powstający system ma oferować narzędzia pozwalające na załatwienie formalności dotyczących pobytu w sposób zdalny, jak również praktyczne informacje o pracy, edukacji, dokumentach związanych z pobytem. Na stronie internetowej ma nie zabraknąć miejsca na wsparcie psychologiczne i porady dotyczące ubezpieczeń, podatków czy prawa pracy.

Legalizacja pracy cudzoziemców w Polsce: liczby, wyzwania i perspektywy

W 2024 roku wydano 1,775 miliona dokumentów legalizujących pracę obcokrajowców, z których ponad połowa dotyczyła Ukraińców. – ***Łączna liczba cudzoziemców z ważnym dokumentem legalizującym zatrudnienie wyniosła w ubiegłym roku 1 milion 407 tysięcy osób, z czego blisko połowa była narodowości ukraińskiej. Największy wzrost wydanych zezwoleń na pracę odnotowano w przypadku osób pochodzących z: Kolumbii (218%), Mongolii (68%), Zimbabwe (66%), Indonezji (50%), Kirgistanu (40%), Sri Lanki (39%) oraz Filipin (30%)*** – przekazała Agnieszka Ołdakowska, Naczelnik Wydziału Polityki Migracji Zarobkowych w Departamencie Rynku Pracy w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Na koniec 2024 roku liczba cudzoziemców zgłoszonych do ubezpieczeń emerytalnego i rentowego według ZUS wynosiła niemal 1 milion 200 tysięcy osób, co stanowiło nieco ponad 7% wszystkich zatrudnionych w Polsce.

Prof. Paweł Kaczmarczyk z Ośrodka Badań nad Migracjami na Uniwersytecie Warszawskim zwrócił uwagę na rosnącą liczbę cudzoziemców, którzy planują przyszłość w Polsce. Na podstawie badań i analiz statystycznych wskazał, że coraz więcej obcokrajowców zamierza osiedlić się w Polsce, zakładać rodziny i pracować. Wśród nich znajduje się wiele osób z wysokimi kwalifikacjami, choć ich umiejętności nie zawsze odpowiadają wymaganiom polskiego rynku pracy. Głównym wyzwaniem jest bariera językowa, co szczególnie wyraźnie widać wśród Ukraińców przybyłych do Polski w ostatnich latach. Aż 75% z nich ma wyższe wykształcenie, ale nie zna języka polskiego, przez co nie może pracować w tak zwanych zawodach specjalistycznych. Poza tym prof. Kaczmarczyk zauważył, że problemem nie jest samo znalezienie pracy, lecz raczej zdobycie dobrze płatnej posady. Około 40% Ukraińców w Polsce pracuje poniżej swoich kwalifikacji.

Edukacja bez granic: jak Polska wspiera cudzoziemców w nauce

Wraz z dorosłymi cudzoziemcami przyjeżdżają do naszego kraju dzieci, na których spoczywa obowiązek szkolny do 18. roku życia. Według danych Ministerstwa Edukacji Narodowej aktualnie w polskich placówkach oświatowych uczy się blisko 300 tysięcy cudzoziemskich uczniów. Znakomitą większość – ponad 250 tysięcy stanowią dzieci narodowości ukraińskiej.

Aby ułatwić rozpoczęcie nauki w nowych szkołach, w nowym języku, prowadzone są działania

wpierające. Należą do nich między innymi zajęcia dodatkowej nauki języka polskiego, które są dostępne przez maksymalnie 24 miesiące (2 godziny tygodniowo), z wyjątkiem dzieci z Ukrainy, które przybyły do Polski w czasie wojny – mogą one korzystać z takich zajęć przez 36 miesięcy, po 4 godziny tygodniowo. W szkołach zatrudnia się również pomoc nauczyciela, która mówi w języku ucznia, pełniąc rolę pośrednika między nim a nauczycielem przez cały dzień. Od 1 września 2024 roku wprowadzono także stanowisko asystenta międzykulturowego, który pomaga zarówno dzieciom cudzoziemskim, jak i polskim w integracji, oraz wspiera rodziców w kwestiach administracyjnych. Pomoc nauczyciela i asystent międzykulturowy są zatrudniani i opłacani przez samorządy.

Zupełnie inną grupę uczących się w naszym kraju stanowią zagraniczni studenci, dla których podejmowanie edukacji w Polsce jest wyborem. Według danych udostępnionych przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej (NAWA) w 2023 roku na polskich uczelniach studiowało blisko 104 tysiące cudzoziemców, co oznacza, że niemal co dziesiąty student polskiej uczelni posiadał zagraniczny paszport. Najwięcej osób wybrało uczelnie prywatne (na nich cudzoziemcy stanowili ponad 13% studentów). Na uczelniach publicznych odsetek obcokrajowców wynosił niecałe 6%. Najliczniejszą grupę zagranicznych studentów stanowią Ukraińcy oraz Białorusini, ale tuż za nimi plasują się studenci z Turcji, Zimbabwe oraz Azerbejdżanu.

– NAWA wspiera proces studiowania w taki sposób, aby był z jednej strony kontrolowany, z drugiej jakościowy. Zależy nam na zdolnych studentach, którzy uzyskają dobre wykształcenie. Większość studentów pochodzi z Ukrainy i Białorusi. Ale również są to studenci ze Stanów Zjednoczonych oraz krajów Unii Europejskiej. Nie byłoby to możliwe, gdyby polskie uczelnie nie otrzymały od NAWA wsparcia – na przykład w postaci programów kształcenia w języku angielskim – podkreślała w trakcie spotkania dotyczącego budowy portalu „Working and living in Poland” Magdalena Kachnowicz, dyrektor Biura Programów dla Studentów w NAWA.

Współpraca służb a rosnąca liczba cudzoziemców w Polsce

Pobyty oraz działalność cudzoziemców w Polsce kontrolowane są przez liczne służby. Jedną z najważniejszych ról pełni Państwowa Inspekcja Pracy, która we współpracy z innymi organami, odpowiada przede wszystkim za kontrolowanie legalności zatrudnienia oraz pozostałych form pracy zarobkowej. Tylko w ubiegłym roku PIP skontrolował blisko 37 tysięcy obcokrajowców. Największą grupę – blisko 27 tysięcy stanowili obywatele Ukrainy. Na kolejnych miejscach znaleźli się Białorusini, Gruzini, Kolumbijczycy, Filipińczycy oraz Hindusi. Co interesujące, największy odsetek nielegalnie wykonywanej pracy ujawniono wśród obywateli Kolumbii – ponad 70%.

Por. Paweł Sokołowski z Komendy Głównej Straży Granicznej, który także uczestniczył w spotkaniu poświęconemu budowie portalu „Working and living in Poland”, wskazał na zmiany w postrzeganiu Polski przez cudzoziemców. – *W ciągu ostatnich kilkunastu lat nasz kraj przeszedł z roli kraju tranzytowego do państwa docelowego dla migrantów, głównie z powodu rozwijającego się rynku pracy. Migracje dzielą się na uregulowane, związane z migracją ekonomiczną, i nieuregulowane, wynikające z konfliktów, takich jak wojna na Ukrainie, oraz instrumentalizacji migracji przez Białoruś* – podkreślił. Wspomniał również, że Straż Graniczna nieustannie identyfikuje patologie związane z nadużywaniem polskich dokumentów w celu nielegalnego wjazdu do strefy Schengen. Między innymi takie działania obcokrajowców skłoniły Polskę do wyłączenia obywateli Kolumbii z ruchu bezwizowego.

Interesująco przedstawia się liczba obcokrajowców osadzonych w polskich więzieniach. Według stanu na

31 marca 2025 roku w jednostkach penitencjarnych przebywało 2774 osadzonych cudzoziemców z 81 krajów (oraz dodatkowo osoby o nieustalonym obywatelstwie i bezpaństwowcy), co dało odsetek wynoszący 3,9 % całej populacji osadzonych – przekazał podczas konferencji ppłk Filip Skubel, Dyrektor Biura Penitencjarnego Centralnego Zarządu Służby Więziennej. – ***Jak postępujemy z cudzoziemcami? Stosujemy dokładnie te same przepisy Kodeksu Karnego, co w przypadku Polaków. Ponadto podejmujemy działania mające przeciwdziałać marginalizacji obcokrajowców. Oczywiście zdarzają się bariery językowe zarówno na linii funkcjonariusz-osadzony, jak i osadzony-osadzony. Podjęliśmy jednak działania włączające te grupy w różnego rodzaju aktywności*** – zapewniał Skubel.

Nadzieje związane z portalem „Working and living in Poland”

Portal „Working and living in Poland” powinien pełnić rolę kompleksowego narzędzia wspierającego obcokrajowców w adaptacji do życia i pracy w Polsce. Wśród jego głównych funkcji powinny znaleźć się informacje dotyczące formalności związanych z przyjazdem oraz pobytem w Polsce, w tym kreator i tłumacz CV, a także szczegółowe informacje na temat kodeksu pracy, różnych form zatrudnienia oraz praw pracowniczych. Portal powinien także zawierać sekcje dotyczące wsparcia psychologicznego, warunków życia i pracy w Polsce, a także rządowych aplikacji mobilnych. Ważnym elementem będzie dział poświęcony ubezpieczeniom, podatkom, wynagrodzeniom, urlopom, BHP oraz świadczeniom socjalnym. Informacje o prawach związanych z chorobą, opieką medyczną oraz członkostwem w związkach zawodowych, a także o dostępnych szkoleniach i możliwościach integracji, będą niezbędne do efektywnej adaptacji na rynku pracy.

Projekt „Working and living in Poland” powstaje ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+). Całkowita wartość projektu wynosi 26 700 000 zł, w tym dofinansowanie ze środków europejskich w kwocie 22 032 840 zł. Okres realizacji: styczeń 2025 – grudzień 2027.